nähtavale. Pandi maksma rida määrusi, et tõkestada alamaist ühiskonna-kihtidest lastel sissepääsu kesk- ja ülikooli. Tsensuuri kirjanduse ja ajakirjanduse üle kõvendati enneolematu valjuseni. Eriti suurenes reaktsioon siin, kui Lääne-Euroopas 1848. a. oli puhkenud revolutsiooniline liikumine. Selle kartuse mõjul võeti Venes ka ülikoolid erilise valve alla. Riias ja Tartus suleti ajutiselt koguni kõik raamatukauplused. Välispolitikas oli N. valitsus rohkesti aktiivne, eriti Lähedas-Idas ja Kesk-Aasias, kus Venel oli rida kokkupõrkeid ja sõdasid Persiaga ja Türgimaaga, mille tagajärjel vallutati maid Kaukaasias, Kesk-Aasias ja saavutati Doonau vürstiriikide autonoomia ja Kreeka iseseisvus. Välispolitikas Lääne-Euroopa suhtes oli Vene juhtivaks põhimõtteks võitlus revolutsioonilise liikumise ja vaimuga. Selle põhimõtte teostamine tõusis oma haripunktile 1849. a., kui Vene vägede abil suruti veriselt maha ungarlaste mäss Austria vastu. Vastukaaluks Vene järjekindlale interventsioonipolitikale ja tema mõju kasvamisele Lähedas Idas tekkis Inglis- ja Prantsusmaa koalitsioon, mis ühes Sardiiniaga toetas Türgimaad 1853. a. alanud Krimmi sõjas. Selles sõjas, kus venelastele sai osaks rida raskeid kaotusi, tulid Vene sise-elu pahed eriti teravalt päevavalgele. Kesk seda riikliku elu üldist langust sõjakeerises suri N. 18. II 1855 Peterburis. — Vene üldpolitilised suunad avaldusid N. valitsuse ajal täies ulatuses ka Baltimail. Nagu siseriigis oli ka siin N. juhtivamaks põhimõtteks võimuloleva aadli eesõiguste vankumatu tunnustamine. Oma troonileastumise järel kinnitas ta kõhklemata Liivi- ja Eestimaa rüütelkonna privileegid ja esines hiljemini nende agara kaitsjana. Kõige kujukamalt avaldus nimetatud aadli eesõigusi pooldav suund N. valitsemispolitikas Balti kohaliku õiguse kodifitseerimises. See kinnitati keisri poolt 1. VII 1845 ja astus jõusse järgm. a. algusest. Sellest ilmus N. ajal ainult kaks osa, millest esimene käsitles seisuste õigust ja teine ametasutiste korraldust. Seega täienes vähemalt olulisemais osades Balti aadli kauaaegne, juba Peeter I ajast peale tagajärjetult arendatud taotlus. Balti kohalik õigus kinnitas seadusandlikus korras täielikus ulatuses kõik kohaliku aadli senised eesõigused, milledest olid olulisemad: rüütlimõisate omanikeks võisid olla ainult aadli liikmed, immatrikuleeritud aadel jäi endiselt muust aadlist eraldatud korporatsiooniks, kes oli otsustajaks maapäevadel ja kes enda hulgast valis ametnikke rohkearvulistele kohtu- ja administratsiooni-kohtadele. Linnades kindlustas Balti kohalik õigus võrdlemisi väikearvulisele kodanikkonna ülemkihile omakorda eesõigustatud seisundi teiste elanikkude suhtes. Talurahva õiguslikust seisundist möödus uus seadus, seda täiesti puutumata jättes. — Agraarseadusandluse alal Baltimail tunnustas valitsus, nagu üleriiklikuski ulatuses, otsustaval määral kohaliku aadli soove ja lähtekohti, esinedes omalt poolt ainult kahvatute ja tagasihoidlikkude algatustega. Niisugusel eeldusel kujunesid kohalikud rüütelkonnad agraarseadusandluses otsustavaks teguriks. Olles loomult küll konservatiivsed andsid rüütelkonnad kohalikule agraarseadusandlusele N. valitsuse teisel poolel siiski võrdlemisi elava ilme. Säärase nähte põhjuseks oli ühelt poolt talurahva käärimise surve 40-dail aa. Liivimaal ja teisest küljest aadlis ümberkujunev hinnang senini maksvate talurahva seaduste kohta. Talurahva pärisorjuse kaotamise seadused Baltimail olid N. valitsusaja aluks juba maksma pandud. Kuid nende raamides arenev tulunduslik elu osutus talurahvale peagi väljakannatamatuks ja ähvardas viimase üldise vaesumisega ka mõisnikkonda 20-date aa. keskpaiku tabas kogu Euroopa põllutulundust terav kriis viljahindade järsu languse tagajärjel. Sellest ei pääsnud ka Liivi- ja Eestimaa. Samaks ajaks oli ka mõisate endine olulisem rahasaamise allikas — viinapõletamine — tagurpidi läinud, peaasjalikult suureneva võistluse tagajärjel odavama Venes valmistatud piiritusega Peterburi turul. Raske väljavaatetu seisund sundis mõisnikke võtma revideerimisele senise põllutulundusliku süsteemi, mis põhines teravilja-kasvatamisel, ja andis hoogu uue ratsionaalse majapidamise idee levimisele. Kõige pealt otsiti kriisist väljapääsu peenvillaga lammaste kasvatamise ja varssi ka piimakarjade parandamise kaudu. Juba 1824. a. hakkas hoogu minema meriinolammaste pidamine Eestimaal ja paari a. pärast ka Liivimaal. Lambakasvatus oli põllutulunduslikult suure revolutsioniseeriva mõjuga, kuigi tema levimine oli kaunis ebaühtlane. Et soetada meriinolammastele paremaid toiduaineid, hakati rohkemal määral kasvatama kartuleid ja ristikheina. Eriti levis kartulikasvatus, mis arenes ka sõltumatult lambakasvatusest. Selle uue põllutöö-kultuuri saadus kujunes odavaks toiduaineks rahvale ja samuti tõusis tema rahvatulunduslik osa tooresainena piiritustööstuses. Ühenduses lambakasvatuse ja piimaveiste pidamise arenemisega ning nendega seotult, osalt sõltumatult arenenud kartuli- ja ristikheinakasvatuse levimisega muutus mõisais kogu põllutulunduslik süsteem. Senise lihtsustatud kolmevälja pidamise asemele astus suurema viljavaheldusega külvikord. Ühtlasi püüdsid mõisad laiendada oma põllumaa